

ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - ТРИДЕНТ
UKRAINIENNE

Число 22, рік видання II. 14 березня 1926 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, неділя, 14 березня 1926 року.

Вже кілька тижнів засідає в Парижі франко-совітська конференція і, як обіцяють самі відповідальні співучасники її, протягнеться вона ще довго: навіть не тижні, а місяці.

Починається довга, безкінечна балаканина, в успіх якої ніхто, певно, навіть самі голови делегацій, не вірить.

Ця конференція нагадує нам, як в 1918 році ці самі гості приїздили до нас у Київ миритися з Українською Державою. Навіть обличчя ті самі: той самий «Фігаро - тут, Фігаро - там» «наш Раковський» стоїть і тепер на чолі делегації.

Чого хотять більшовики тепер од французів? Ще задовго до конференції Троцький в одній з своїх промов казав про завдання совітської влади. Ці завдання дуже складні, дуже широкі, совітська влада надає цим переговорам велике значіння, надсилає представників трохи не від усіх комісаріятів, але суть цих завдань можна сформулювати коротко: «дайте товарів в кредит на триста мільонів рублів». Коли б цього просила яка невелика країна, це б було цілком нормально. Але коли цього просить цілий ССОР, воно трохи смішно, смішно тим більше, що вже зарані відома відповідь французьких капіталістів. Смішно, бо показує всю нікчемність цієї влади, яка тримає в своїх руках стільки країн і стільки народів. Але може й не про це тільки ходить більшовикам у Парижі: у них завжди є програма *minimum* (триста мільонів кредиту) і програма *maximum*. В чім же полягає ця програма *maximum*?

Знов прислухаємося до Троцького: «Ми мусимо вчитися французької мови, щоб в час, коли французькі комуністи заволодіють Ейфелевою вежею, коли рознесе радіо їх звістки про перемогу, ми б могли їх зрозуміти і на їх заклик одгукнутись».

Ці мінімум і максимум знов нагадують нам старі часи, часи переговорів більшовицької влади з Україною. Мир у них був на устах, а камінь за пазухою... Якось уже так завжди велося з більшовиками: програма мінімум їм все не вдається, а програма максимум здійснюється значно легше. І той, хто стоїть, скажемо, на чолі делегації, може в 24 години перевернутися в голову тої держави, з якою вчора розмовляв. Той же делегат Росії в Києві Раковський пізніше став головою Української Східної Республіки. Так діялося на Сході. Що до Заходу, - це вже справа самих французів.

Ми в це не втручаємося, але мусимо звернути нашу увагу на інший бік справи, який безперечно і нас зачіпає. Кого репрезентує п. Раковський? В чийому імені він говорить? Натурально, від імени ССРСР, значить, і від імени окупованої сьогодні України. Отже представники Народної Української Республіки твердо і не раз заявляли тим чужинцям, які розмовляли з цією окупаційною владою: совітський уряд, що спірається на московські червоні багнети, це уряд накинута силю Україні з півночі, це влада окупаційна, і всі ті договори, які будуть підписані цією владою, для українського народу необов'язкові. Більше того, голова української делегації на конференції в Генуї О. Шульгин заявив од імени свого правительства, що тих чужинців, які стануть в договірні відносини з нашими окупантами, український народ не зможе вважати за своїх друзів... З 1922 р. поки що, на жаль, ніщо не змінилось. Ті уступки, які буцім то робить совітська влада в напрямку національно-культурному, не зробили її українською: окупант зостався окупантом. Україна тільки збільшила й загострила свою ненависть до нього і бути колонією Москви не має жадної охоти. Чужинців мусимо попередити; коли вони не чуять зараз нічого про бої та повстання на Україні, нехай не думають, що все скорилося перед совітською владою. Час дванадцятий і останній ще не прийшов. Отже і сьогодні ми мусимо повторити ще і ще раз те саме: весь український народ вважає і вважатиме всяку угоду з окупаційною більшовицькою владою для себе необов'язковою і попередні заяви послів УНР зостаються в силі. Чи схотять ті, що договорюються з більшовиками, до цього повернути своє вухо, — це їхня справа.

Подруге. Уряд Української Народної Республіки не раз заявляв, що приймає на себе ту частину російського боргу, яка припадає на

Україну. І коли тепер дійде хто що до боргів до якого порозуміння і за кошт України, то виникає питання і для нас, чи не настає час переглянути і свою позицію що до колишніх російських боргів і свої зобов'язання моральні в цій справі.

ПЕРЕД НОВИМ ЕТАПОМ. *)

Життя бере своє. Його непереможні закони сильніші і могутніші над усі спроби революційних утопістів загальмувати хід історії.

Ясні симптоми цих непереможних впливів дають себе знати в тому царстві загального мовчання й скованих уст, яке зве себе державою совітів; голоси життя починають лунати навіть в тій метртовій пустелі каззонщини і офіціальщини, якою являється совітська преса.

Не спинити ходу живого життя; тривога перед ним починає виразно помічатись серед пануючих; все нові й нові рецепти творять вони для урятування ситуації; все нові й нові поразки зазнає їх утопічна теорія перед неблаганною дійсністю.

Неп і неонеп створили можливість для часткового відродження народного господарства. Те відродження відповідно до логіки життя мусіло дати стимул до розвитку і поширення в народньому господарстві приватно-господарчих начал. Вони - ці приватно-господарчі начала --- в сучасному господарстві совітських держав являються виразно пануючими. По підрахункам Сталіна, зробленим в його докладі на останньому щойно закінченному з'їзді РКП, валовий прибуток сільського господарства в совітських державах, збудованого, як відомо, на приватно-господарчих принципах, виносить девять мільярдів рублів, валовий прибуток від приватної промисловости — коло одного мільярда рублів; цим прибутком в сумі десяти мільярдів рублів протисять прибутки в чотири мільярда рублів від державної промисловости. Отже приватно-господарська організація дає в 2 1/2 рази більші прибутки, як державна, має в 2 1/2 рази більше значіння в народній економіці.

Спроби дальшого розширення державного капіталізму, який большевики з улертістю ман'яків звать соціялістичною господаркою, натикаються на поважні труднощі, звязані з усією сумою господарських і політичних обставин, в яких перебувають совітські держави. Надії на збільшений експорт в звязку з урожаєм завели. «Стабілізована» совітська валюта починає виразно вагатися, що виявляється в зрості хлібних цін. На обрїю вже знаки нової інфляції. Перебої в совітській господарці приймають тривожні контури промислової кризи, яка в совітських умовах, по авторитетному роз'ясненню Сталіна, мусить перейти в загальну господарську кризу.

*) Містячи статю нашого сторобітника, що своєчасно підкреслює потребу «громадсько-політичної конструктивної творчої роботи», редакція не поділяє де-яких висновків автора про творення нових партій.

Господарське становище, яке викликає до життя і акції сили, ворожі совітській системі, створює політичну непевність. Як не старанно загущують большевики всі різноголоски в своїх колах -- фактом являється, що тої спаянності і єдності, яка була в рядах комуністичної партії за часів Леніна, тепер не існує. Після «робочої опозиції» являються «троцькисти», після «троцькістів» на останньому з'їзді «зінов'євці». Це все факти того самого порядку, факти, які свідчать про поступаючий розклад і роз'єднання в партії, яка поступово втрачає вплив на життя, яка констатує неможливість підігнати життєві процеси до рямців революційного утопізму.

Нема жадних підстав думати, щоби ці процеси фракційних загострень були для комуністичної партії оздоровлюючими процесами, які би причинилися до її реорганізації і скріплення. Те, що є можливим для здорової політичної партії, звязаної з певною класою, є неможливим для комуністів, які уявляють понадкласову організацію, звязану лише участю у владі і державним удержанням.*)

Під впливом життя, наслідком часткового лише відродження народнього господарства комунізм виразно хилиться до розкладу. На обрію вже вітають ознаки його упадку.

Не знаємо, коли саме прийде той упадок. В распутинські часи самодержавія, коли внутрішня ситуація серед правлячих кол була до деталей близька до відносин, пануючих серед теперішніх можливо-владців, ніхто не сподівався, що вибух революції є такий близький. Однак прийшов лютий 1917 року. Не являється виключеним, що упадок большевизму може наступити швидче, ніж ми загально сподіваємося.

Але суть питання полягає не в призначенні часу і термінів. Головним являється усвідомити значіння того факту, що комунізм вже м и н у в період свого розвитку, вже в с т у п и в в стадію розкладу. Створює це новий етап в відносинах в совітських державах, ставить це нові завдання перед всіма тими, хто заінтересований в занепаді большевизму.

Господарська еволюція привела совітські держави, з окрема Україну, до того етапу, коли об'єктивні можливості для розвитку активності ширших народніх мас, для їх виступів вже існують. Правда, -- ці об'єктивні можливості ще не стали реальним фактом життя; вони знаходяться в звязаному стані. Весь час існування совітської влади на Україні проти неї в тій чи іншій формі провадилась боротьба і не можна сказати, що ця боротьба прийняла більш інтенсивний характер саме тепер. Але це прийде, логика життя зробить своє. Поки що над свідомістю людности тяжить важкий досвід пережитого і спляче її активність. Дає себе знати втома, неминучий наслідок перебутого лихоліття, спляче страх перед большевицьким терором, присипляє активність задоволення елементарним і відносним добробутом після років голоду і втоми. А все це -- з'явища переходового характеру.

*) «Соц. Вестн.» визначає витрату на комуністичну партію з державних коштів 350-400 мільйонів руб. («Соц. Вестн.» № 23-24 1925).

Дальший розвиток господарського відродження, в якій скаліченій формі він не відбувається, дасть свої результати. Стоїмо на порозі нових подій.

Мусимо з ситуації, яка зазначається, зробити належні висновки. Мусимо пам'ятати, що об'єктивні можливості для розвитку активності ширших народніх мас зазначаються, складаються, що ці можливості завтра можуть стати фактом.

Ті ідеологічні завдання, які до цього часу виконував антибольшевицький табор, з окрема політична еміграція, полягали передо всім в освітленню того, що є большевизм, в його критиці. Більша увага зверталась на завдання критичного характеру, мало інтересу викликала конструктивна, позитивна робота. Тепер коли большевизм вступив уже в період свого розкладу, ця критична, до цього часу головна робота антибольшевицького табору, в значній мірі тратить своє значіння і здобуває підрядний характер. Її закінчує саме життя.

Натомість в теперішніх умовах здобуває велике значіння робота конструктивного характеру. Коли прокидається активність мас, треба підійти до тих мас не тільки з голими гаслами негачії большевизму. Треба вказати конкретно, ясно і докладно, що має бути збудовано по ліквідації режиму комуністичної сваволі. Треба перевести організацію громадських сил коло певних позитивних гасел, позитивних концепцій - в противному разі ризикуємо тим, що антибольшевицький рух буде стихією лише руйнуючою, а не будуючою, ризикуємо, що справа української державности ще раз буде похована в морі анархії.

Ми підкреслили, що робота антибольшевицького табору була на-самперед роботою критичного, а не творчого характеру. Слід признати, що позитивної роботи пророблено, порівнюючи, мало, що великі тут існують прогалини.

Револуція застала нас з надзвичайно убогим ідеологічним запасом громадсько-політичного характеру. Події переросли ті ідейні вартості, з якими ми вступили в революцію і серед революційного шквалу довелося нам на спіх творити нові концепції, на спіх пристосовувати їх до подій. Сяк-так, дуже елементарно і незавжди вдало ця робота була пророблена, створені були абриси певних громадсько-політичних концепцій, засновані завязки партії. Може при сприятливих умовах цей початок дав би позитивні наслідки. Але большевицька хвиля припинила нормальний розвиток. І тепер ми, антибольшевицький табор, що до розробки нашої позитивної програми, наших конструктивних концепцій, стоїмо в не дуже втішному становищі. Партійці групи, які являються репрезентантами певних громадсько-політичних ідеологій, або зникли, або існують тільки на папері. Ті, що вдержалися на поверхні, провадять нуждене животіння і не виявляють жадних ознак діяльности. Занепад партійного, загалом громадсько-політичного життя привів до того, що в наших програмах, в наших концепціях окрім голих формул, голих насел конкретного змісту дуже мало. Конкретні практичні домагання і рецепти наших політичних угруповань відносяться до часів перед встановленням на Україні совітської влади, в кращому разі до часів військового комунізму. Досвід і практика семи років пану-

вання совітської влади на Україні нашою громадсько-політичною ідеологією прийняті до уваги в дуже невеликій степені, більш того — вони лишаються в значній мірі просто невідомими. Чи можемо ми при цих умовах дати конкретні вказівки, вказати практичні конструктивні шляхи масам, що ось-ось прокинуться до чину і акції? Чи не встє небезпека, поважна і загрожуюча, що в хвилину народнього руху ми з своїми голими загальними формулами не знайдемо дороги до мас? Крайня пора подумати над усіма цими питаннями.

Є дуже модний і надзвичайно популярний в наших колах загальник: кликати при всякій і кожній нагоді до національної єдності. Цією формулою дуже часто користуються також тоді, коли не вміють розв'язати поставлене питання. Можна було б скористуватися цією формулою і тепер і кликати до єдності, до утворення єдиної національної ідеології. Думаємо, що такий висновок, таке закінчення було б і глибоко помилковим і глибоко шкідливим.

Модерна нація, а такою нацією тільки і може бути нація українська — не може складатися з одної класи, не може мати одної ідеології. Особливо в такі періоди, як теперішній, коли класовий момент на Україні подіями підкреслюється, як найвиразніше. Та громадсько-політична ідеологія, яка буде претендувати на загально-національне значіння, мусить бути позбавлена найбільш маркантних пунктів, оскільки вони несуть класовий характер; змагаючись задовольнити всіх, вона не задовольнить нікого; не може бути і не буде вона ідеологією, коло якої з'єднаються широкі народні маси. Отже треба творити не ідеологію, а ідеології, не партію, а партії. Мусять бути створені ті політичні угруповання, в яких би знайшли свій вираз т е п е р і ш н і потреби і тенденції всіх класів української нації. Передовсім тієї класи, яка складає більшість серед української нації, яка ходом господарської і політичної еволюції на Україні висувається на перший план — селянства.

Треба признати сумний факт; громадська ідеологія нації, в якій селянство складає безперечну більшість, досі не створила концепції, яка би відповідала інтересам і потребам селянства; мали ми багато селянофільських ідеологій, але ні одної селянської. Думаємо, що характер і розвиток майбутніх подій на Україні в значній степені залежить від того, чи створиться партія, яка буде висловлювати інтереси українського селянства.

До гасла творення партій треба додати ще гасло не творити партій по українському. Наше партійне життя, наші партійні відносини особливо на еміграції набули цілком специфічний характер; запанувало тут дрібне сектярство, вузький фанатизм, найскрайніша взаємна нетолеранція; створилася атмосфера, в якій задушливо почувала себе кожна жива людина, атмосфера, яка в широких масах еміграції утворила упередження проти партійності. Закликаючи до створення ідеологій, до організації партій, не думаємо пропонувати поновити і культивувати ці дикі відносини вчорашнього, а почасти сьогоднішнього дня. Навпаки держимося тої думки, що нове не можна вливати в старі міхи. В методах творення партій, в способах встановлення міжпартійних

відносин треба брати за зразок європейське життя і досвід. І думаємо, що цю роботу відродження політично-громадської думки і роботи в багатьох випадках треба провадити, миняючи існуючі остатки партійних груп, в кінець здеморалізовані нездоровою атмосферою останніх літ. Бо здорові партійні відносини вимагають прийняття до уваги не тільки інтересів партії, але також інтересів цілого, вимагають співробітництва і координації вимагають багато таких річей, які не для всіх наших партійних угруповань, являються зрозумілими.

Але все це є деталі. Головне полягає в необхідності приступити до позитивної творчої роботи. Всі шляхи, які ведуть до громадсько-політичної конструктивної творчої роботи, повинні і мусять бути використані. Коли життя доведе, що до Риму не одна, а багато доріг провадить, можна буде з того тільки тішитися. Передовсім важним і цінним, потрібним і неминучим являється, щоб творча конструктивна політично-громадська робота провадилася, щоб вона як найскорше стала фактом.

В. Садовський.

ЗАХІД І СХІД.

(лист III на Україну).*)

З моїх попередніх листів у вас утворилося, певно, вражіння, що ми тут думаємо багато за вас, — і це правда; що журимося за Україною; і це теж правда; що в поті чола добуваємо хліб свій, — і це теж правда.

Але коли ви подумаєте, що ми нічого не виносимо доброго з свого перебування за кордоном, — то це не було б правдою. Навпаки, може з певністю вам сказати, що наше перебування тут матиме величезне значіння в майбутньому. Я обминаю навіть той безперечний факт, що праця політична й культурна еміграції відіграє не малу роль в історії нашого національного розвитку. Поза цим ми надто багато бачимо, багато розуміємо такого, що раніше для нас просто не існувало. І цей новий досвід принесемо ми на Україну...

Великі війни, великі революції, великі перемелення — мають два наслідки: з одного боку, кожен ясніше відчуває свою окремішність, своє національне обличчя, кожен більше прив'язується до своєї батьківщини, гарячіше шанує її, легше віддає за неї своє добро, своє життя. Але поруч — іде другий процес, процес культурного зближення, запозичення нових звичаїв, ознайомлення з скарбами старих народів, зібраними віками, з бурхливими пориваннями народів мелодик. За цей час нас багато пізнали чужинці, і ми їх. У «щиполі» Європи, як її звуть зарозумілі росіяне, є ще чого навчитися. І яка колосальна різниця між Сходом і Заходом.

*) Див. ч. 14 і 18 «Тризуба».

Там у нас — широке життя, тепліші, сердечніші відносини між людьми, більше ідеалізму, але за те скільки ще чисто зовнішньої некультурности. Зовнішньої! Але яку вагу має ця «зовнішність»? Так думають у нас інтелігенти. Старий нігілізм російський ще не пережив себе; і ми ще в де-якій мірі знаходимося під його впливом. Зовнішньому не надаємо ми здебільшого значіння. А між тим психіка людська так збудована, що між цим «зовнішнім» і «внутрішнім» є найтісніший зв'язок. Зовнішній нелад життя, відсутність порядку в хаті, відсутність ustalених норм людських стосунків, відбиваються і на всьому складові людини, її творчості, на її діяльності, і перш за все — на її внутрішньому життю. Людська істота не любить багато думати, це її втомлює. Існування ж ustalених норм життя увільняє її від цього, утворює перед нею багато готових форм і протоптанних стежок. Усталені зовнішні форми — це є велика економія енергії, велика душевна гігієна, спосіб душевного урівноваження.

От чого подекуди нам бракує, і те, що ми бачимо у європейців, і більш за все там, де ця культура є давніша, на Заході. Французи люблять Схід. Мало вони нас розуміють; трудно їм перейнятися нашою психологією; за те подобається їм наша гостинність, наша щирість, наша сердечність. І все ж ми для них в більшій чи меншій мірі «les sauvages» — дикуни. І коли хочете в дечому мають вони рацію: у нас, інтелігентів, немає вікової, зовнішньої культури.

Спершу ця «косність» чужинців нас дратує, потім при звичаюєшся і бачиш якусь рацію цього чужого нам життя. Спершу дивуєшся, чому це німець, а особливо француз з такою «побожністю» ставиться до того слова «сніданок» або «обід», чого так раптово схоплюється він з свого місця о I-ій годині і біжить до дому, або до ресторації наче на якусь дуже урочисту церемонію. Хто у нас думав про якийсь строгий режим життя, хто з видатних громадських діячів і простих смертних не перевертав ніч у день, не голодував добровільно з ранку до вечора, бо «ніколи їсти»? Це — дрібниці, але чи не в цьому одна з причин того, що на Заході в п'ятдесят літ людина тільки починає політичну кар'єру, в шістьдесят почуває себе в розцвіті сил і тільки після восьмидесяти одходить від політики. А у нас в п'ятдесят-шістьдесят літ людина часто вважає себе повним інвалідом.

В цих дрібницях відчуваєш зовсім иншу систему життя. Коли ви трохи спізнитесь по українській звичці до ресторації, коли вже по другій годині, ви побачите там таку сцену: весь персонал вищий й низчий, сидить за одним столом покритий скатертиною, убраним у відповідний спосіб. Один хтось подає страви, а другі спокійно їдять, — з тою ж ступінню культурности, як і та публіка, що їй вони перед тим прислужували. Те саме побачите ви і в усякому французькому господарстві, майстерні, в кожній найбіднішій родині.

Але чи не теж саме бачимо ми і у нас? В тих, на щастя, ще числених, кутках, де наш народ живе старим культурним, етнографичним життям, — там ми зустрінемо цю ж поважність життя, цю ж унормованість його. хоч і на инший лад, як у Франції.

Але чи те саме знайдемо ми скрізь в містах і підгородних селах?

Коли від «обідів» ми перейдемо до побуту французького в цілому і порівняємо до нашого побуту — різниця буде велика. Тут, у Франції, сучасна цивілізація має дуже глибоке коріння, тут ви бачите батьківщину цієї «вселюдської» цивілізації, тут органічно вона зростала, захоплюючи потрохи хоч і в ріжний спосіб всі верстви громадянства. Саме убрання європейське чи «загально людське» виросло тут послідовно з середньовічної одежі шляхом довгої еволюції.

Ці будинки, які стоять віками, ці старі церкви, Бог зна коли збудовані, — все тягне до минулого, все говорить про тісний неперервний розвиток цієї стародавньої культури з глибокою сивою старовиною. Скільки у них старовини! Великі міста, як Париж без жалю понищили, принаймні в центрі, ці пам'ятки минулого. Замість вузьких вулиць, почорнілих будинків ви бачите широкі бульвари, великі вулиці, величезні модерні будинки. Але одійдіть од центру, а ще краще поїдте в провінцію, в маленькі міста, і з непривички вам буде здаватись, що ви перенеслися в якісь далекі, далекі часи. Підіть по вулицям маленького німецького міста, десь у Фрайбургу, або Гейдельбергу, або ще краще в Нюрнбергу, — і перед вами справжні міста — музеї. Маємо і ми свою старовину, гарну стилем, надзвичайно оригінальну, але скільки її, коли порівняти до Заходу? А замки? Нехай вони де більш поруйновані, аж і в цьому своєму вигляді вони може ще більше нагадують на кожному кроці старовину. Наша доля і доля Заходу тут дуже ріжняться. Ми маємо Київ, золотоголовий Поділ, маємо Чернігів, маємо й другі стародавні церкви, де-які панські будинки, маємо навіть на заході Кам'янецький або Бердичівський замок. Це наші скарби... Але європейці багатші за нас. Вони не знали руїни, степові наїзники не нищили їхній край до щенту. Вони не мусіли раптово кидати свої села, хати і ниви, щоб бігти з рештками скарбів далеко, далеко, може за сотки верстов... Це вічне переселення, це вічне мандрування з одного кінця України у другий, утворило ту дивовижну єдність української етнографічної культури. Такої єдності, не дивлячись на весь централізм життя, не знайдете ви у Франції. На півдні, на заході, в центрі і на півночі, в Провансі, в Оверні, в Брстані і в Ельзасі життя села і навіть міста мало подібне між собою. Французи тепер левні, що вони є абсолютно єдиний народ. Але історикам добре відомо, що ще не так давно, ще напередодні революції, народу французького в повному розумінню цього слова не було. Були «народи», часом навіть ворожі між собою, і про це говорить не більш не менш, як сам Мірабо і багато других сучасників. Здавна гуртувались французи коло своїх королів, глибокі монархічні почування, що повстали в час лютої боротьби з феодалами, з'єднували їх в одно ціле, але кожна провінція по-за цим не була подібною до другої, жила все ще своїм з діда прадіда утвореним життям. І тільки хвилі революції, затопивши всю Францію, тільки війни і грізні небезпеки, тільки гаряче захоплення революційним, а потім побідним ентузіазмом дійсно спаяло їх в одну націю. Але саме те, що довгий час зберігалось своє місцеве партикулярне життя, яке відчувається навіть дотепер, привчило французів любити своє минуле, поважати свій старий звичай. З цього боку Швейцарія, або Італія, або

південні міста Німеччини ще далеко більш зберегли цього партикуляризму, цієї любові до свого малого кутка. І хоч німецькі патріоти і націоналісти не раз блямували цей партикуляризм свого народу, він не перешкодив йому виявити максимум патріотизму і націоналізму в час великої небезпеки. Це не така проста річ стати патріотом, не так легко навчитися любити свою батьківщину, себ-то щось велике абстрактне. І хто не любить своєї власної родини, хто не радіє з вигляду свого міста, хто не мріє про його поліпшення і не вважає його, коли не найкращим, то все ж знаменитим хоч чим будь,— той не зуміє любити і батьківщини в цілому. І може через безкінечну широту нашого життя, може через великі простори наших степів, по яким скріпіли вози наших чумаків, --- не виявляли ми довший час і цього справжнього загальноукраїнського патріотизму, який властиво народився у широких мас тільки в час дванадцятій, в час революції.

Росіяне колись докоряли нам з призирством за наш «місцевий» патріотизм, або «шовінізм», але живучи за кордоном, ми зрозуміли, що в цьому відношенні ми чистісенські діти. Що справжні патріоти й націоналісти --- це західні люди. Релігія зосталася й досі подекуди в їх серцях, але крім неї і може понад нею виросла віками викована любов до своєї батьківщини, любов безкінечна, самовідана. «Треба мати в житті хоч одну любов незацікавлену», говорив мени один чужинець, «я вірю в чисту любов між окремими людьми, але ця любов найістотніш передбачає, а часом і вимагає взаємності. І тільки любов до батьківщини нічого не вимагає від неї. Бо коли навіть держава невдячна до якогось патріота, то він лютує на певних людей, скажім, на правителів. А вона батьківщина, близька, але разом з тим далека й абстрактна, вона невинна. Її можна тільки любити, за неї можна вмерти, але на неї не можна гніватися». Так думають і говорять чужинці.

Чміль.

Історичні підстави жидівської колонізації в Криму.

Не так давно пройшла пресою відомість про жидівську колонізацію в Криму й Таврії, яка спочатку не зробила великого враження, а здавалася черговим утворенням нової по числі фіктивної совітської республіки. В дійсності ця справа є значно поважніша, яку треба розглядати як планову колонізацію. Нас, українців, тим більше це може цікавити тому, що більшовики віддають нашу Таврію та були навіть відомі про колонізацію й на Херсонщині. Останні часи багато маємо на цю тему статей в жидівсько-американській і палестинській пресі, що серйозно трактують це питання; спеціально преса палестинська називає це конкуренцією більшовиків супроти офіційної домівки жидівства — Палестини. Поважні невдачі, які спіткали творення самостійної Палестини, --- до яких як найповажнішу треба віднести велику ворожість арабського населення проти колонізації, далі тяжкі

умови праці на неврожайній переважаюче землі та невдоволення фіктивною самостійністю самого жидівства, спричинились до певного захоплення несіоністичної частини жидівства колонізацією в Криму. Навіть, як повідомляє палестинський кореспондент «Matin'a», американсько-жидівськими колами приобіцяно більшовикам 20 міль. дол. на переведення колонізації. Певне зацікавлення цією справою бачимо вже й в пресі європейській, так «Нейе Цюрхер Цайтунг», обговорюючи це питання, подає разом цікаву відомість, що: «більшевицькі історики рахують, що так звані - східні - російські й польські жиди рішуче по походженню не з Палестини, а уявляють собою рештки колишніх хозарів».

Виводячи далекосяглі політичні висновки, легко можна дійти до історичних кордонів Хозарії. Як Мусоліні недавно договорився до поновлення Римської Імперії, як багатьом полякам не дають спокою кордони історичної Польщі, як бідна Греція нещасливо собі пригадала стару Візантію у 1919 році; але це слизький шлях, який дві останні держави завів на манівці, спеціально Грецію, коли фіяском кінчилися її «великодержавні» інтервенції. Цей шлях в реальній політиці називається помилковим, сказавши делікатно, і не можна радити його вибирати собі ані протекторам, ані колонізаторам. Для чого було кинено цей фантастичний, як каже «Нейе Цюрхер Цайтунг», погляд, може і не позбавлений певних підстав наукових, покаже нам будучина. але він може відограти роль або «кістки незгоди», киненої поміж жидівством про його неєдине походження, або вогню, який має запалити бажання до другої історичної держави.

Загляньмо ж трохи в історію Хозарів. Ще в часи розцвіту хозарської держави, яка, до речі сказати, була дуже толерантною в справах релігійних, християнство почало ширитися там, як з Візантії безпосереднє, так і з колонії візантійських, що були на побережжі Чорного моря і знаходилися в постійних торговельних зносинах з Хозарією. Тогочасні християнські народи, що поширювали християнство поміж поганів, часто намагалися накинути слабшим народам свою політичну зверхність. Так поводитися німці з чехами, поляками, полабськими слов'янами, литовцями; те саме бачимо ми в поводженню Візантії що до болгарів, сербів, хозарів та українців. Поводження таке викликало певну реакцію, яка іноді знаходила собі вираз у завзятій боротьбі супроти самого християнства. Так, напр., у полабських слов'ян проти німців, у хозарів і українців проти Візантії. Це викликало перехід у 740 році хозарського кагана і аристократії в жидівську віру, в противагу візантійсько-християнським впливам. Треба зазначити, що хозари не мали чистої раси і правдоподібно змішалися в другій половині десятого століття з племенами угро-татарськими. Коло тисячного року держава хозарська була сильно захитана нападами Київських князів, а потім зовсім загинула під настиком Візантії і Київської Русі-України. Рештки хозарів розпорошилися по чорноморському побережжі, а більшість їх лишилася в Криму та ще в половині 13 віку називалася хозарами, або подібними до цього назвиськами. І тепер там є жидівська секта, члени якої називаються караїмами і говорять

по татарському, що не скільки не зменшує підстав до твердження про їхнє походження од хозарів.

Характерно, що скільки не доводилося мені стикатися на Україні з караїмами, ще в школі, вони часто підкреслювали, що вони не жиди, скоріше згоджувалися зараховувати себе до татарів. Коли звернути увагу на східних російських жидів, то, як кажуть де-які вчені, можна сконстатувати, що вони мають певні риси не семитського походження; жиди басейну Середземного моря специфічність раси заховали. Далі теж проводять паралель між східними жидами й вірменами, які не семити по походженню. Всупереч таким припущенням можна будувати і інші, встановлюючи специфічність раси у всіх жидів, в однаковій мірі виявлену. Тоді дрібна різниця специфічності буде така, що у західних жидів, або як ми їх називаємо ашкеназі, вона виявлена більше з огляду на меншу чистоту раси європейців, з якими жидівство ріднилося, а у східних жидів (сефарді) зникла і вони піддалися чистішій расовості східних народів. Такий погляд нищить тоді попередні, а караїми це в такому разі рештки хозарів, що в 740 році перейшли в жидівство.

Підсумовуючи це, можна прийти до переконання, що вислід совітських вчених є гіпотеза, побудована на припущеннях, що не має документальних даних. Остаточне й більш докладне рішення цієї справи залишається археології, антропології та історії.

Л. Л.

ЛИСТ З УКРАЇНИ.

Для мене надзвичайно тяжко почати описувати про все те, що діється у нас під большевиками, бо й не знаю, з чого почати. Я розумію, що вас, закордонців, все цікавить, ви хочете про все довідатися, але для цього я не маю і відповідного хисту, та й не про все зможу докладно написати. Почну з того, що у нас, на Україні, все знаходиться з надзвичайно хаотичному стані. Для прикладу скажу пару слів про цукроварську промисловість. На Поділлі працює зараз не більше, як 1-4 цукроварень. Правда, в осени минулого року стали працювати Гніванська та Синявська, а Турбівська й Степанівська руйнуються далі. На Волині Новоселецька цукроварня розібрана зовсім -там, де була цукроварня — зараз пуста. В осени 1924 року селян ограбували продподатком, а весною 1925 року селянство гинуло з голоду, бо ціни на хліб були страшні. Житнє борошно було по 3 карб. 80 коп. за пуд, на селах це борошно — по 5 карб. Зараз у нас м а н у ф а к т у р н и й г о л о д, н е м а є ш к л а л и с т о в о г о, за квадратний вершок шкла платять 2, 3, й 4 копійки; н е м а б л я х и, а через те всі дахи з бляхою в страшному стані — з'їла іржа. На дахах можна бачити шматки дикту, дошки и навіть старий брезент. Будинки, зруйновані большевиками, цеглу з них продають. В Кам'янці, напр., був розібраний будинок бувш. губернатора, в Винниці військова церква. Цегла з розібраних

кам'яниць надзвичайно дорога — 30 карбованців сотка. В Винниці Бердичеві, нема кам'яного вугля. Дерево для будівлі дуже дороге. Пара чобіт хромових коштує 30-35 карб., черевики — 15 карб. Після переведення грошової реформи у селян та службовців грошовий голод. В державних установах замість грошей дають облигації 6 проц. позики. На чорній біржі зникають золоті гроші.

Торгівля у нас поділяється на приватну та державну. Державна торгівля на Україні скупчена в «Ларкові» та «Церабкопі». Приватну торгівлю давить державна. У фінансовому відділі маються потайні агенти, що стежать за тим, хто, де й як торгує. Приватні торговці платять за патент, за помешкання, «Комгоспу», також платять податки: твердий порівнюючий та доповнюючий. Для приклада: Папіровий (пісче-бумажний) склеп за патент на півроку платить 250 карб., твердого податку 75 карб., на півріччя, порівнюючого — 500, — доповнючого — 80. — ще до цього по три карбованці щомісячно від кубічної сажени до «Комгоспу». Одним словом, приватній торгівлі не дають жити. За те державна торгівля має всі привелеї, але ніяк не може стати на ноги. Так, у Винниці була кооперативна установа під назвою «Райсоюз», мала свій склеп, який протягом року дав 300 тисяч карбованців дефіциту. Склеп зачинили, а установа зникла. «Ларьок» та «Церабкоп» торгують так само з великим дефіцитом, і коли б не торішня весна, то і ці установи загинули б. Заробили весною на американському борошні, яке продавалось по 4 карб. 80 коп., а потім і по 5 карб., перед самим новим урожаєм, то ще брали по 3.60 за пуд., а їм коштувало по 1 карб. 80 коп. Зараз ціни кооперативу нічим не різняться від цін приватних і коли б не агітація, то кооперативна копійка побиває приватного карбованця, і звязані з нею репресії, то до кооперативів громадянство не ходило б за крамом. В кооперативних установах процвітає страшне хижацтво та зловживання службовців. В «Гумотресті» одержані були калози і призначена відповідна ціна — 3.25, але коли кинулись купувати, то калози опинились в руках приватних торговців і вже по 6.50. Державна торгівля сама себе утримувати не може і, коли б не мала субсидій від держави, загинула б. Неуміння керування в «Ларкові» і в «Церабкопі» виявляється на кожному кроці. У «Ларкові» появляється у великій кількості непотрібної посуду — тарілок, шклян, чарок і т. и. А до Полтави нещодавно провезли чомусь аж 40.000 ночних горшків. Навіть «наші» газети з цього сміються. В «Церабкопі» накупили силу риби, яку потім вивозили за місто, бо завелися хробаки. Кустарна промисловість майже загиває. Але таємне «самогоненіє» в повному розквіті. На Волині в одному селі на 120 хат (Любарський район) — 40 винниць. Кожний кустарь, краєць, швець, столяр, платить твердий і порівнюючий податок. Всі працюють на «фінвідділ» та на «Комгоспу».

Залізничний рух поки що не налагодився. Товарові потяги обслуговують більше військові частини, перевозячи фураж, харчі, знаряддя т. и. За браком шпал, нема ремонту і тому в багатьох місцях потяги йдуть по 6 кілометрів на годину, щоб не було катастрофи. У Жмеринці на цвитарі стоїть сила вагонів та паротягів зіпсутих. Залізничні май-

стри скаржаться на те, що нема шпалів, рейок, нема матеріалів для ремонту. На ст. Валнярка зачинено депо. Дуже жахливий вигляд має ст. Бердичів, де були рампи та вантажне подвір'я. Тепер цього всього нема. Слустошена Христинівка і Роздільна.

Тепер перейду до самого болючого питання, якого большевики не можуть вирішити — це народня освіта. З самого початку радянської влади й до цього часу в цьому напрямку робляться тільки експерименти. В культурних країнах експеримент роблять над жабою, кішкою, а в радянській країні над дітьми. Народня освіта має ж а х л и в и й с т а н.

Школи поділяються: 1. Чотирьохлітки, 2. Семилітки, 3. Прошколи і 4. Вузи (вищі школи). Методи навчання один одного новіші: екскурсійний, дослідчий, лобараторний, дальтоновський, комплексна система, а правильніше сказати, н і я к о г о п л а н у, н і я к о ї м е т о д и, н і я к о ї с и с т е м и. Хаос, — і більше нічого. На селі школи нічого не мають крім брудного будинку, та зіпсутих столів і стільців. Первісне навчання грамоти по звуковій методі одкинуто, а замість його взята американська метода цілих слів, але большевики не взяли на увагу одного, що радянська країна не Америка. На першому місці стоїть політосвіта, історія Р.К.П., або, як тепер кажуть В.К.П. *), конструкція державної влади. Не знати дітям, хто такий Зінов'єв, Риков, хто такий був Халтурин — це ганьба, а коли діти, що закінчують семирічну школу, не знають з а р и т м е т и к и д р о б і, не знають історії свого народу, своєї держави, то це пусте. Студенти «Вузів» не освічені. Було чимало випадків, коли студентам одмовляли в прийнятті на посади через їхню неграмотність. Професійні школи ні практичного, ні теоретичного знання не дають. Учитель в школі не може мати ніякого впливу на дітей. Діти в школі цілком знаходяться під впливом комсомольця, що додається до школи. В школі є посада вчителя суспільствознавства, й коли він партійний, то викладає політосвіту, — в противному разі політосвіту викладає комсомолец. Звичайно, комсомолец не має не тільки педагогічного хисту, а й загального розвитку. У міських школах дітей від 8-річного віку до 12-річного організують з «жовтенят» (діти жовтня), від 10 до 15-16-річного віку в «ЮП» (юнаків-піонерів). Після 15-ти річного віку «ЮП» передають до комсомолу. На обов'язкові комсомольця покладається вести антирелігійну пропаганду, стежити за діяльністю своїх товаришів. Комсомольці в школах-сітка шпигунів від партії. Комсомольцям пропонується вести веселе життя. В газеті «Московська Правда» за 1925 рік, 7 травня була стаття, щоб «т. т. комсомольці та комсомолки не соромились... а коли у них будуть діти, то до цього є дитячі притулки. Навчання в школі нема, яке було раніш і яке повинно було б бути. Я чув, що за кордоном, в Європі розповсюджені відомості, що ніби у нас, себ то большевії, по школах дають дітям горячі сніданки. Це б р е х н я. Правда, на папері мається такий проект. Зараз у нас нараховується до 50 поц., дітей, які не можуть вчитися за браком шкіл. Вони переростають, а потім їх приймають до шкіл «Лікнепу» (ліквідація неписьменности). Закінчивши семирічну школу,

*) Всесоюзна Комуністична партія. (Ред.).

йдуть до професійної, але тут не всіх приймають, в першу чергу— дітей комуністів, потім комсомольців, потім дітей робітників, службовців і нарешті дітей вільної професії. Щоб поступити до «Буза», треба мати командіровку од якого небудь союзу: Існують у нас і «діткомуни», дитячі комуни. Зараз в Винницькій дитячій комуні викрита «панама». Щорічно влада витратила на утримання комуни 50 тисяч карб. Дітей було 250. Крім грошей комуна мала своє господарство й 40 десятин землі. Завідуючий «Діткомуною» крав гроші й на зиму діти лишилися без палива, босі й голі. Педагогічна рада комуни почала надсилати протоколи про тяжкий стан до Окружного відділу народньої освіти. Налетіла комісія і констатувала жахливий стан. Дітей їдять воші, одіті в лахи.... Дівчатка в діткомуні 14-15 лит часто вагітніли... У Києві, в так званому, «Ленінгородку» на весні 1925 року нашли хворих на сифіліс— 60 хлопців та 18 дівчат. Безпритульних дітей дуже багато скрізь, особливо на вузлових станціях.

Матеріальний стан учительства страшний. Учитель сільської школи одержує місячно від 25 до 30 карбованців, яка платня при сучасній дорожнечі ніщо. Освіта вчителя не береться на увагу, а тільки його політичне кредо. Учителем може бути кожний.

Церква більшовиками руйнується. Службовець до церкви ходити не може тому, що його зараз же звільнять з спілки, а потім і з посади. Стара слов'янська церква розпалася. Зараз на Україні 70 проц. церковів автокефальних-українських. Про живу церкву на Україні я тільки чув, не знаю, де така є. Духовенство перебуває в надзвичайно тяжкому стані. Воно стоїть поза законом. Влада накладає на духовенство різні полатки, а йому нічого не дає ні хати, ні землі.

По Україні пройшла українізація. Комуністи в дійсності ненавидять українізацію і цілий наш народ, але все ж українізація принесла і приносить для нас велику користь, висновки українізації вже дають себе почувати. Селяне московську мову вже не рахують за панську, а визнають її чужою і скрізь балакають своєю мовою. Службовці по інституціях після українізації стали більше свідомими в національному розумінню. Для українізації треба було скінчити курси, а потім скласти іспит з української мови. Комуністи ж прокляті не ходили на курси і не тримали іспитів. Було розпорядження влади аби з першого січня цього року перейти цілком на українську мову, але ні один з відповідальних робітників-комуністів не пише по українськи. Найсвідоміші українці являються сільські вчителі, потім службовці спілок, споживчих товариств. Влада одною рукою дає українізацію, а другою її хоче припинити, але, не дивлячись на це, зараз по Україні сильний національний рух. Коли і надалі цей рух буде так іти, то можна сміливо сказати, що Москва цим підпише собі смертний вирок.

Стан робітників некомуністів тяжкий. Зараз, як кажуть самі робітники, не диктатура пролетаріату, а диктатура комуністів над пролетаріатом. Колись то провідники робітників боролися проти «сдельної» роботи, а зараз працюють виключно «сдельно». Не вірю, щоб ще де небудь так визискували робітників, як наша влада. Маються і спілки

і охорона праці, але що толку з цього. Для прикладу скажу: за розвантаження вагона на суперфосфортному заводі, що нагружений фосфоритом, платять і карб. 80 коп. Звільнити робітника з посади нема ніяких труднощів для адміністрації, бо кожного можна зарахувати до робітників з буржуазним світоглядом. Позаяк робітники-комуністи легко улаштовуються і по домах відпочинку і на курорт, куди нема доступу робітникам-некомуністам, останні страшенно ненавидять комуністів. Всім робітникам поставлено в обов'язок виходити на вулицю під час комуністичних свят, в противному разі такого, що не виходить, зараховують до контр-революціонерів.

Селянство так само в тяжкому стані перебуває. Кажуть, що влада, належить селянам та робітникам, але з початку існування радянської влади я стежив за цим і ніколи не бачив у влади селянина. Революція зруйнувала панські господарства, а більшовики — селянські. Більшовики забрали до Москви од селян худобу, хліб, одіж... Більшовики поділили село на два ворожих табори, внесли деморалізацію, розклад... Зараз у більшовиків курс політики в цьому відношенні змінений. Зараз вони орієнтуються на доброго господаря незалежно від того, чи він середняк, чи куркуль (заможній). Після революції у селян землі не збільшилось, бо майже вся панська земля відійшла до цукроварень та різних колективів. Де були селянські ліси, то вони відійшли до держави, тільки торішнього року селянам дозволили в цих лісах випасати худобу та збирати сушню. В 24 році селян влада ограбувала продподатком, а в 25 році продподаток зменшився в двічі. Коли у селянина є одна корова, то платить проподатку, як за 0,60 десятини землі, коли дві корови, — як за дві десятини, так само і за коні. Селяне не задоволені сучасною владою. Чекають війни.

На кінці скажу, що ні одна держава не має стільки безробітних, як більшовія...

Філія українського товариства Ліги Націй.

В січні в Букарешті в помешканню Української Місії, відбулися загальні збори Філії Українського Товариства Ліги Націй в Румунії.

Голова Зборів професор К. Мацієвич, відкриваючи збори, сказав коротеньку привітальну промову, в якій підкреслив зростаюче значіння в міжнародньому життю такої установи, як Ліга Націй. Разом з Лігою Націй зростатиме також і вага тої міжнародньої організації, в яку Українське Товариство Ліги Націй входить, яко її рівноправний член. Діяльність Українського Товариства Ліги Націй взагалі за останній час значно підупала. Підупала також і праця нашої Філії в Румунії. Тепер було-би дуже на часі відживити діяльність як нашої Філії, так і взагалі цілого Українського Товариства Ліги Націй. Побажаємо, щоб сьогоднішні загальні збори були початком нової інтенсивної та продуктивної праці.

Після цього слово дається першому по черзі докладчикові Дм. Геродотові.

«Датою заснування Філії Українського Товариства Ліги Націй в Румунії треба вважати день перших сходів ініціативної групи по організації Філії, то — пак 21 — ще вересня 1922-го року.

Найбільш інтенсивний час праці Філії Українського Товариства Ліги Націй в Румунії припадає на 1922-й та на 1923-й роки.

Засновано Філію було в той час, коли українське громадянство в Румунії ще глибоко переживало невдачі визвольного повстання кінця 1921-го року і коли більшість бувших партизанів та вояків ще сиділа інтернованою в таборах.

В першу чергу Управа Філії дбала про популяризацію ідеї об'єднання української еміграції навколо Українського Товариства Ліги Націй, про приєднання членів до цього товариства та про нав'язання постійного контакту як поміж членами української колонії в Румунії, так і поміж активними угрупованнями українського громадянства по-за її межами.

З цією метою переводилося ситематичне листування, обмін протоколами засідань а потім постановлено було організувати випуск періодичних інформаційних «Бюлетенів».

Спинившись на праці Філії, яка виявилася у виданню бюлетеню, організації першого свята незалежності в Румунії, протесті проти постанови Ради Амбасадорів 14 березня 23 р., улаштуванню свята Тараса Шевченка, заснуванню співочого товариства «Дума», заснуванню ощадно-позичкового товариства «Згода», що мало покласти економічний фундамент в існування укр. еміграції в Румунії і нарешті в заходах по скликанню першої конференції еміграції в Румунії 1923 р., що мала своїм наслідком заснування Громадсько-Допомогового Комітету в Румунії, докладчик далі говорить:

Таким чином Філію Українського Товариства Ліги Націй можна з повним правом назвати духовною матірррю всіх українських національно-громадських устанюв та організацій, що утворилися й працюють нині на території Румунії.

Заснуванню-ж самої Філії і морально й матеріяльно, особливо при її народженню, активно допомогала Місія У.Н.Р.

Після організації Громадсько-Допомогового Комітету, Філія Українського Товариства Ліги Націй свідомо, по взаємній згоді з Комітетом, обмежує обсяг своєї діяльнс ти питаннями переважно культурно-освітнього характеру.

Коли-б роля Філії в житті української еміграції в Румунії обмежилася лише скликанням конференції та покликанням до життя загально-еміграційного органу, яким є Громадсько-Допомоговий Комітет, то й в цьому випадкові вона — в історії нашого еміграційного життя зайняла-б місце серед явищ характеру позитивного.

Основним догматом праці Філії було притягати до організаційних форм життя всякого українця по-походженню, не справляючися у нього ні про його політичний лашпорт, ні про соціяльне та територіяльне походження. Єдиною вимогою було поділяти платформу незалежної

сборної України. Підходячи до кожної справи лише з міркою загально-національних та державних інтересів українського народу, Філія цю свою традицію передала також і Громадському-Допомоговому Комітетові.

Переводячи організаційну, політичну та культурну працю, Філія провадила також і акцію матеріально-допомогову.

Нею було видано допомоги: великодню -- інтернованим українцям табору Фогараш (в 1923 році), «Таборовому Вістнику», який виходить там-же, а також тим студентам-українцям, які виїздили на студії до Чехо-Словацької Республіки.

Крім того було вислано 2033 леїв допомоги Головній Управі Товариства на справу делегування представника від Українського Товариства Ліги Націй на міжнародній з'їзд цих товариств.

В справі видавничої діяльності, крім інформаційних «Бюлетенів», на засоби Філії, було видано до дня святкування 5-ї річниці Проголошення Неалежності Української Державности 5 портретів-листівок тих діячів, з іменами яких був звязаний український національно-державний рух в останні роки.

Майже одночасно було випущено також портрет-листівку Тараса Шевченка.

Така, більш або менш інтенсивна праця Філії продовжувалася до жовтня місяця 1924-го року. З жовтня місяця вона починає занепадати. Засідання Управи Філії, які в 1922-му та в 1923-му роках відбувалися кожного тижня по вівторках, починають відбуватися спочатку двічі на місяць, а потім і зовсім припиняються. Відновилися вони лише в кінці 1925-го року.

Цей хвилиний занепад в праці Філії пояснюється тим, що більшість членів Управи Філії обрано в склад Громадсько-Допомогового Комітету, а це переобтяжило працю її активних робітників.

На жаль, ми мусимо констатувати занепад в роботі Українського Товариства Ліги Націй в цілому.

Вина цього ложить в першу чергу на загальові нашого громадянства, яке легковажить важливість існування та розвитку Українського Товариства Ліги Націй.

В свій час до Міжнародньої Спілки Товариств Ліги Націй, на основах рівноправних членів, входило також два українських товариства, а саме: Великої України та Західніх Земель України. Після Паризької постанови Ради Амбасадорів про суверенітет Польщі над Східньою Галичиною, Українське Товариство Західніх Земель України було позбавлене права рішачого голосу. Захист прав цих українських земель взяло на себе Товариство Ліги Націй Великої України.

Вони залишилися нині єдиним репрезентантом Української Нації на цій міжнародній трибуні.

А тому на обов'язкові свідомого українського громадянства є зміцнити цю репрезентацію -- шляхом організації нових Філій Українського Товариства Ліги Націй та відживлення старих. Ми не можемо дозволити собі розкіш ігнорування таких засобів пропаганди та бо-

ротьби проти кривд, що чиняться українському народові, якими є різні міжнародні з'їзди.

Таким чином найближчими завданнями для Філії Українського Товариства Ліги Націй в Румунії мусіли-б бути:

1) Перереєстрація членів Філії і 2) приєднання нових членів Товариства.

Слідуючим за цими двома завданнями треба вважати працю по сприянню до організації Філії Українського Товариства Ліги Націй в інших країнах скупчення української еміграції.

Завершитися ця праця мусить реорганізацією та скріпленням Головної Управи Товариства».

Заслухавши грошове справоздання Філії, загальні збори, після короткого обміну думками, ухвалили повністю програм Філії, накреслений докладчиком, доповнивши його лише двома точками, а саме:

1) Зважаючи на виявлений громадою інтерес до зібрань Філії Українського Товариства Ліги Націй, доручається Управі Філії організувати такі сходи не менше 4-х разів на рік і

2) Доручається майбутній Управі нав'язати стосунки з аналогічними організаціями в Румунії, улаштуючи з ними спільні сходи та засідання.

Грошей до скарбниці Філії за час її існування поступило 50641 левів 45 бань та одно пезо, з них 14.895 л. дано Місією У.Н.Р. Витрачено за той-же час 37.541 л. 45 б. Залишається готівкою в скарбниці 13.100 л. Треба зауважити, що жадний з членів Управи Філії виноградни за свою працю не отримує. Всі вони працюють лише з дочуття національно-громадського обов'язку.

Перед тим, як Загальні Збори мали перейти до виборів нової Управи, проф. К. Мацієвич просить звільнити його від обов'язків Голови Управи. Мотивує це проф. Мацієвич тим, що більшу частину року він тепер перебуває в Чехословаччині, а тому фактично позбавлений можливості працювати в Управі.

Дмитро Геродот також знімає свою кандидатуру, пропонуючи обікрати цілком новий склад Управи Філії. Мотивує свою думку Дмитро Геродот бажанням притягнути до активної громадської праці нові кадри українських сил.

Після цього таємним голосуванням було переобрано нову Управу Філії в таксу складі: В. Трепке, Антоніна Івашина, Ол. Долинюк, М. Яковенко, М. Пилипенко та М. Гетьман. Кандидатами до них обрано Дмитра Геродота та Дмитра Ігнатенка.

Професора К. Мацієвича одностайно обрано Головою Філії Українського Товариства Ліги Націй в Румунії.

Далі збори переходять до заслухання доповіді проф. К. Мацієвича: «В замиреній Європі».

Аналізуючи події останнього часу, проф. К. Мацієвич зупиняється головним чином на двох фактах, а саме — на договорі в Локарно та на Конгресі 2-го Соціалістичного Інтернаціоналу в Марселі.

Договір в Локарно, каже докладчик, стабілізував замирення в західній частині Європи. Тепер на чергу дня стають питання Сходу.

Серед цих питань не останнє місце належатиме проблемі України. Отже й ми - українці - мусимо належно підготуватися до майбутніх подій та використати всі можливості, які можуть сприяти вирішенню української справи в площині зреалізування її державної незалежності. Договір Локарно скріпив авторитет Ліги Націй. З входженням до неї Німеччини її авторитет ще більше зміцниться.

Другий Інтернаціонал на своєму останньому з'їзді в Марселі теж виразно став на шлях підтримки Ліги Націй.

Це все ознаки, що мілітарний психоз, який охопив людство під час світової війни, починає проходити, що людство починає твердо ступати на шлях мирного вирішення всяких спірних та болючих справ. А коли так, то оживлення та зміцнення Українського Товариства Ліги Націй, яке захистника інтересів українського народу -- є завданням великої та актуальної ваги.

Закінчуючи свій обґрунтований та змістовний доклад, проф. К. Мацієвич висловлює надію, що ці збори членів Філії Українського Товариства Ліги Націй в Румунії будуть початком нової активної та продуктивної її діяльності.

Зважаючи на пізній час, постановлено було два доклади Дм. Геродота: «Про становище на українських землях» та «Про тиждень української школи» перенести на наступні загальні збори Філії.

Перед закриттям зборів, Дм. Геродот зачитав де-кільки інформацій, головним чином в справі українізації на Великій Україні.

Дм. Геродот.

З МІЖНАРОДНОГО ЖИТТЯ.

М а л а А н т а н т а. Нарада міністрів Малої Антанти була одною з тих чергових нарад, які тільки змінюють місце зустрічі. В старому семигородському Темишварі можна б ще, може, знайти спомини з'їзду послів гетьмана українського, короля шведського, румунських господарів з міністрами семигородського князя Ракочі, теж своєрідної «Антанти» 17 го століття, теж для обговорення захисту своїх справ, теж для підготовки спільного, може, наступу на спільних дійсних чи фіктивних ворогів. Цього разу Темишвар став для Малої Антанти лише новим місцем для старих дебатів на старі теми. Правда, були де-які й нові теми і цікаві вони тим, що були прийняті у цілком новий спосіб, але головна увага була присвячена старому питанню про сполучення Австрії з Німеччиною і досить вже перестарілій будапештській трагедії з фальшованими банкнотами. Новими темами були: польське постійне місце в Раді Ліги Націй, зближення з Грецією та зближення з Італією, більше як те, що існувало досі. Дуже характерно, що помімо всіх внутрішніх фінансових і політичних труднощів, які мусить переживати румунське правительство і які, можливо, доведуть до уступлення Братіяну, Румунія провела всі свої бажання і вони сьогодні підтримуються однодушно всіма державами Малої Антанти. Всі держави

Малої Антанти стоять за уділення Польщі постійного місця у Раді Ліги Націй. Всі вони вважають потрібним зближення з Італією, так би мовити, створення блоку з Італією, всіх держав Малої Антанти, Польщі та Греції, де б могла вилитися вся кипуча італійська енергія з мріями про «імперію» включно. Всі вони врешті вирішили замовчати про так роздуту будапештянську трагедію та поспробувати порозумітися з сучасним болгарським урядом, щоб блок міг з часом збіпшитися і скріпитися.

Сербія та Італія. П. Нінчіч, міністр закордонних справ Сербо-Хорватсько-Словенського Королівства, був у Римі, поладнав там, згідно з темишварськими постановами, свої справи і приїздить до Парижу перед тим, як має бути у Женеві на засіданню, що на йому має вирішуватися дійсна доля Локарнських трактатів. Єсть підстави думати, що його розмови на Quai d'Orsay будуть вестися у напрямку притягнення Франції до того ж східне-центрального порозуміння, яке так добре розпочате між Сербією та Італією в 1924 р., сьогодні дійшло до повного завершення, так що ані бурхливі промови Радіча, ані албанські ускладнення не могли їх поспувати. Занадто глибоко у всіх держав Малої Антанти і в Польщі залягло в серцях переконання і почуття єдності з Францією, щоб це когось здивувало, але коли це результатів не дасть, то можливі всякі зміни. Франція не може жаліти: досі все, що Мала Антанта робила, підпорядкувалося її бажанням чи вказівкам. Сьогодні перед п. Бріаном стає питання чи звязуватися ще тісніше з новим блоком, про який ми вище згадували, чи ні. Здається, що прийдеться йому вибрати перше. Ініціативу згаданого блоку і нових зближень взяв на себе п. Мусоліні у своїй відповіді німцям, про яку стільки писалося. Можна цей факт замовчувати, робити вигляд, що не помічається його, але це так. П. Бріан у своїй відповіді п. Люї Марену, депутатові і до речі одному з почесних членів комітету «Франс-Оріан», виразно сказав, що локарнські пакти не дають достаточного забезпечення.

Прилучення Австрії до Німеччини. Розуміється, для Франції, Італії, Сербії, Чехії головна загроза це є прилучення Австрії до Німеччини, а для Румунії та союзом з нею звязаної Польщі ця загроза може так само бути і на Вислі, як на Бєлєзїні та Дністі. Вступ Німеччини об'єднаної в одну державу, викликає знову на Божий світ питання про прилучення Австрії. Ані Сербія, ані Італія не бажать побільшення Німеччини, яка тоді б нараховувала б 80 мільонів, при центральному положенні і цілій низці аванпостів, розкинутих за Бреннером, та економічних впливах на всі Балкани. Така сильна Німеччина, маючи спільний кордон з Угорщиною, негайно зуміла б втягнути її цілковито в сферу своїх впливів. Румунія та Чехословаччина так само розуміють можливість загрози, коли б це сталося перед тим, як їх стосунки з Німеччиною не стануть цілком іншими, як сьогодні. Врешті Польща розуміє чудово, що при тих самих умовах непорушність та цілість її території стали б лише порожнім словом.

— Л і г а Н а ц і й . Таким чином питання сполучення Австрії з Німеччиною тісно зв'язане з питаннями, що мають дебатоватися в березні цього року на засіданню Ліги Націй в Женеві. Тому то п. Мусоліні так недвозначно вплинув на праці мандатової комісії Ліги Націй, що засідала недавно в Римі і полагодила до певної міри справи Іраку, Сирії та інші без сподіваних ускладнень з боку Італії, яка ніяких мандатів не дістала. П. Мусоліні весь час викликає несподіванки, до яких можна наприклад зарахувати зближення з Грецією, зближення, яке має закріпитися у пертракціяях грецького міністра закордонних справ у Римі, вирішити болючі питання островів Додеканезу та інші, зв'язані за далеко-сяглюю італійською політикою на Середземному морі.

А н г л і я . Міністр торгу заявив у парламенті, що правитель-ство не пошле ні одного посадо Росії. Справа захитаних дипломатичних стосунків між Англією та Совдепією після раптового від'їзду п. Раковського досі не залагоджена і не видно, щоб англійський уряд хотів її налагоджувати. Успішна внутрішня політика сучасного правитель-ства дає йому силу на зовні. Послідовна поведінка сера Чемберлена увсіх питаннях, навіть такдражливих, як зв'язані з Лігою Націй та бажанням догодити Німеччині, дає успішні результати. Найліпше ми це могли по-мітити у справі Мосулу і мандату на Ірак.

— Н і м е ч ч и н а . Всіх цікавить сьогодні лише справа вступу до Ліги Націй. Опінія багатьох держав на боці Німеччини рішуче проти польських домагань. І можливо, що коли не вдасться дипломатичними засобами усунути труднощів, ускладнення збільшаться. Умови нафтові з англійськими трестами вводять Німеччину до широкої економічної політики, може сильніше, як перед війною.

Бр. де М.

од Редакції. Шевченковим роковинам присвячене число 23-є «Тризуба».

Хроніка.

З ВЕЛИКОЇ УКРАЇНИ.

Конференція наукових бібліотек У С С Р . З 28-го по 31-ше грудня 1925 року, в Києві, у Всенародній бібліотеці України, відбулася перша, скликана Укрнаукою, конференція - Наукових Бібліотек У С С Р .

В ній приймали участь делегати Укрнауки, Укрлітосвіти, Головнаунки РСФСР, наукових бібліотек Харкова, Києва, Одеси, Катеринослава, Впшпінці, од Всесоюзної бібліотеки імені Леніна в Москві, від Білоруської бібліотеки, від Української Книжкової Палати, Інституту Книгознавства й бібліотечних об'єднань м. Києва.

За 4 дні праці заслухано й обмірковано 24 доповіді. Найголовніші питання освітлені на конференції такі:

Перше питання - про організацію мережі наукових бібліотек У С С Р , найближчі завдання в їх роботі та про проблему наукових бібліотек У С С Р . В. В. Дубровського та С. П. Пастернака.

В основу мережі наукових бібліотек повинні лягти, на думку конференції, великі наукові бібліотеки в 4-х індустріальних центрах У С С Р (Харкові, Києві, Одесі, Катеринославі), решта наукових бібліотек повинні бути ув'язані біля цих 4-х бібліотечних осередків.

Друге питання - про бібліографічну роботу в наукових бібліотеках -- в процесі доповідів і дебатов на конференції повернулося в питання -- про завдання й організацію бібліографії на Україні. Цьому питанню було присвячено цілих 5 доповідів -- М. А. Годзевича, А. С. Рубінштейна, М. І. Сагарди, М. І. Яценського та В. Д. Отмановського.

В резолюції на ці доповіді, було висунуто як основне завдання

бібліографії на Україні - складання українознавчого бібліографічного репертуару, розуміючи під цим: 1) всю друковану літературу, видачу на території етнографічної України, як певної цілої території від початку друку, а тако-ж всю рукописну літературу на тій самій території до початку друку; 2) всю літературу всіма мовами про Україну, видачу поза межами етнографічної України; 3) всю літературу українською мовою, видачу поза межами етнографічної України й 4) всі твори авторів українців (в розумінні, установленному Всеукраїнською Академією Наук в її роботах), де-б вони не жили й якою-б мовою не писали.

Це питання поставило у перше в історії української науки, накреслює перспективну роботу на десятиліття, що ляже в основу всіх українознавчих наук.

В зв'язку з цими доповідями конференція поставила питання про зводний каталог наукових бібліотек У С С Р , визнавши цю роботу за надзвичайно важливу з погляду розвитку науки на Україні й розподіливши роботу над зводним каталогом між науковими бібліотеками У С С Р по районах.

Не мало уваги присвятили конференція питанню про науково-дослідчу працю наукових бібліотек (доповідь В. Ф. Іванецького).

В зв'язку з попереднім було поставлено питання про брак кваліфікованих наукових і технічних бібліотечних робітників.

Три доповіді (дві В. О. Годзевського й одна Б. О. Боревича) було присвячено питанням каталографії й класифікації. Саму інструкцію опису книг, заведено в багатьох державах. На Україні це такого питання не ставилося. Отже конференція, визнавши потребу уніфікації каталографії, ухвалила прийняти за основу англо-американську інструкцію й про-

сити Укрнауку організувати спеціальну наукову комісію для відповідної переробки й пристосування цієї інструкції до наших умов.

Нарешті, як пише в Харківських «Вістях» від 19-го січня С. Пастернак, конференція підкреслила, що всі побажання, всі проєкти реформ наукових бібліотек залишаться на папері, як що під наукові бібліотеки не буде підведено міцної бази і як що робітники наукових бібліотек не одержать матеріальної можливості відати свої сили тій колосальній роботі, що її поставило перед науковими бібліотеками сучасне життя УРСР і сформулювала перша конференція наукових бібліотек.

Фонди наукових бібліотек на Україні. Харківські «Вісті» від 19-го січня повідомляють:

«Наукові бібліотеки складають значний відсоток загального числа бібліотек УРСР, дорівнюючи або й переважаючи всі інші бібліотеки розмірами своїх книжкових фондів.

Всепародія бібліотека України разом з секцією академ. бібліотекарів м. Києва спробували вперше зібрати відомості про наукові бібліотеки УРСР і встигли зарєструвати 214 таких бібліотек, що є або повинні бути бібліотеками науковими. Це самостійні наукові бібліотеки, бібліотеки Вузів, відомств наукових установ, наукових музеїв, обсерваторій то що. Фонди цих бібліотек на 1-ше січня 1925-го року становили 6.726.000 томів, із них у Києві - 2.814.000 (12 проц.) у Харкові - 1.304.000 (19 проц.), в Одесі - 1.232.000 (19 проц.), в решті міст УРСР, - 1.376.000 (20 проц.).

Будинок, де жив Шевченко. На хут. Мухомо, коло Лебедина, знайдено будинок, де за два роки до смерті жив Шевченко. Знайдено картини, що належали Шевченкові. Одна з них із власноручним написом Шевченка, що уявляє велику художню вартість. («Пр. Прт», ч. 36).

Україні зація. Окр-

комісія в справах українізації радпарату Київщини оголосила, що остаточний термін перевірки службовців в установах Київщини призначається 29 лютого н. р. Іспити буде переводити спеціальна до того покликана комісія. Окркомісія подає порядок іспитів, при чому зазначає, що ця комісія, перевірши іспити, має поділати проєктаменованих урядовців на три категорії, а саме: 1. тих, хто добре знає укр. мову (вільно перекладає, вільно розмовляє, пише без помилок), 2. тих, хто знає укр. мову (добре перекладає з рос. мови на укр. й навпаки за допомогою словника, орудує мовою в межах щоденного життя та вмє виправдати зроблені помилки) і 3. тих, хто не знає (перекладає зте, розмовити не вмє, пише з помилками). Останню категорію буде поділено на 3 групи: а. тих службовців, що кєгативно, або вороже ставляться до вивчення укр. мови звільнити з посади; б. тих, хто з незалежних від них причин (хвороба, відсутня чи що) не встигли вивчитися -- виділити окремо, давши їм ще 3 місяці терміну і взяти підписку, що за цей термін вони вивчать укр. мову і в. тих, хто незалежно від установи від характеру роботи, не вивчили добре мови -- умовно звільнити з посади на 3 місяці.

Переслідування церкви на Україні. Газета «Новый Русскій Вєсти» від 7-го лютого повідомляє: «Комісія Московського ПЦУ під головуванням особо-уповноваженого О ПЦУ Валєнтїновна, що прибула до Києва, в ніч з 22-го на 23-тє січня, перевела масові арешти серед духовенства та серед парафїян Києва та його повіту. Кількість заарештованих священників у Києві та в Житоїрі доходить до 50 душ. В групі, що прибула з Житоїра, знаходяться єпископи Афанасїй та Георгїй. Обидва вони в той-же день були відправлені в розпорядження ПЦУ.

У Васильківському повіті заарештовано чотири священники за певзнання нової церковної ради. Кількість заарештованих свя-

щеників за час з початку січня до 20 січня, у Києві, Харкові, Полтаві та Чернігові перевищує 100 душ. Вей заарештовані перебувають в жахливому стані в Київській карній в'язниці. Свідство переводить комісія харківського ПІУ, під головуванням Литвиненка, бувшого голови Полтавського ПІУ.

В Кам'янці на Поділлі заарештовано три католицьких священників, яких відправлено в Москву в розпорядження О ПІУ.

В складі комісії в Москві є члени Нової Церковної Ради.

По всій Україні відбуваються масові демонстрації віруючих, які не бажають визнавати живу церкву.

В Кременчузі 22 січня відбулися великі демонстрації. Демонстранти намагалися вірватися до в'язниці з метою звільнити з неї місцевих пан-отців. З наказу коменданта міста Кременчуга місцевий кішій покін розігнав демонстрантів.

Також демонстрації відбулися у Вінниці, в Кам'янці на Поділлі та в Проскуріві.

(«Україта»).

Виставка АХЧУ.
«Пролет. Правда» ч. 20 подас, що 20 лютого мала відкритися перша виставка АХЧУ (Асоціації Художників Червоної України) на тему «По селах, містечках та містах України». Як подас газета, завдання виставки полягає, головним чином, в «зображенню життя і побуту трудящих мас України». Очевидно, ця асоціація нещодавно розпочала своє «прилюдне» існування, а тому ще про неї не було чути нічого ні доброго, а ні поганого. Але оскільки вона вже зразу становиться на шлях «підобрування» до влади, то, очевидно, майбутня критика вкаже її «освітнєш» в сфері мистецтва. Поки що вона сама себе опреділяє так: «твори мусять відповідати програмі виставки та бути зрозумілі робітництву й селіству». А інтелігенція? - побачимо по виставці.

Фахівці з-за кордо-ну. ВРНГ України ухвалила притягти закордонних спеціалі-

тів для роботи у всеукраїнській промисловості. Запрошуватимуть, виключно спеціалістів високої кваліфікації. («Пролет. Пр.», ч. 36).

— П е р е в и б о р и р а д.
«Пролет. Правда» ч. 36 подас дуже цікаві дані про хід перевиборів. Напр.: В харківській округі беруть участь 51 проц. виборців. Уже обрано 702 членів сільрад. З них 75 комуністів, 32 комсомольців і 595 безпартійних. В Бериславському районі до сільрад обрано 81 чоловіка і 7 жінок - незажоженців, середняків і сільських службовців. Серед обраних - 12 членів партії і 1 комсомолец. У Велико-Олександрівському районі обрано до сільрад 53 чол. і 2 жінки, з них незажоженців - 22, наймитів - 4 і середняків - 29. А з поміж обраних 2 тільки члени КПБУ і 1 комсомолец.

— А л я р м. Занадто несподівана активність мас при перевиборах рад, «неблагонадійні» настрої їх та ухили цих настроїв в бік середняків та куркульства примусили Москву видати наказ, якого - за «Пролет. Правдою» ч. 31 подасмо нижче:

«З Москви. 6. II. (Тарс.). Початкові підсумки перевиборів до рад показали що партійні організації трохи зменшили увагу до цієї кампанії. Через це ЦК пропонує крайкомам та губкомам підсилити працю що-до переведення кампанії перевиборів рад, підсилити увагу до більшої участі робітників у перевиборах, а також улаштувати передвиборчих зборів бідняцтва й наймитів, притягаючи на ці збори радиських активесей єдиноків. Притягнути до активішої участі в кампанії громадські організації, професійки, комітети селянської обшійної допомоги, кооперативні об'єднання то-що. Не дозволяти, щоб перевибори рад припадали на один час з іншими широкими громадськими кампаніями. Вжити заходів, щоб висвітлювати в пресі підготовлення перевиборів, їхні наслідки та політичне значіння кампанії. Вислухати в партійному комітеті доповідь губвиборчкому».

А й справді, коли приходиться

«підслювати увагу до бідної участі» та «притягувати до активної участі бідняцтва та паймистів», то вже значить пастрої «салярмистичні»; а як це «підслухається» та «притягується» — то ми вже добре знаємо.

Відміна максимуму спадщини. Після того, як московські комуїсти поділили все це найкраще добро, «скупили» всі архієпископські перетні, захопивши князівські квартири, постягали з кушів футра, зробили пову «разв'оротку» взагалі всього, що пагано лежало, воцп, аби лише не порушати свого як «закопу» про максимум майна, його просто відмінюють. От що передає «Екон. Жизнь» відносно долі цього їхнього закону в ч. 25: «Президіум ЦИК СРСР запропонував ЦИК РСФСР відмінити з 1 березня с.р. обмеження максимуму спадщини, що досі був визначений в 10 тисяч рублів». Зауважте, що всі ці «буражу» піднімають питання про скасування цього «пролетарського» закону, а самі комісари.

— Нам'ятник Леніну буде «Харківський Ревком». Ревком виправдує свою назву.

«Русские самоцветы» на Волині. Типову історію про них оповідає «Укр. Економ.» (ч. 24). Повнади пішого каміння давно вже було відкрито на Україні. Але за совітів знову тут відірвали Америку і з окрема приступили до розробки «польового шпату». Волинський містхоз взажвав, що він є єдиної правомочний орган для експлоатації цих покладів. Та ось приїждять до Вінгоміру з Москви представник треста «Русских Самоцветов», підіймає галабурду з приводу того, що розробка провадиться «без заявки в гірничо-ному відомстві» і навіть ставить стовпа на знак того, що поклади числяться за «Русскими самоцветами», представник якого ніби їх відірив. У місцевого містхозу вистарчило сміливості не послухати московсько-самоцветного Голумба. Але «обуренній свавільством зручного (вірніше нахабно-

го) представника «Треста Самоцветов», містхоз послав «заявку» до Київського відділу гірничої округи, яка повернула назад її з огляду на невплати гербового збору в 1 карб. 60 коп. Найбільши річевим полагодженням «міжвідомственного тертя» було б: стова, поставлений «Трестом Самоцветів» викопати і злищити і ві з якими московськими претензіями не рахуватись. Але... ми думаємо, що «пороху» на це не вистарчить ні в Волинському містхозу, ні у Харківського совнаркома.

Самовільні порубки лісу на Волині приймають останніми часами «масовий характер», наближаючись розміром до порубок 1919 р. «Укр. Економ.» повідомляє, що в одному тільки невеликому лісничстві житомірської округи, на протязі трьох місяців порубано лісу на суму до 100.000 карб. Рубають ніби «професіонали лісоруби», що мають навіть свої пункти, де сиродують порубане через спекулянтам. (ч. 26). Очевидно, всі ці операції переводяться за допомогою більшевницької влади.

— Становище сільських та лісних робітників. Про їхнє становище можна довідатися з докладів з місць 5-го всесоюзного з'їзду сільсько-господарчих та лісних робітників, який відбувся в січні б. р. Подіаємо те, що пише «Екон. Жизнь». (21.1.26 р.) про доклад делегації з України: «Делегація від України парікає на те, що культурно-освітній потреби робітників на Україні обслуговуються слабо. Заробітна плата низька, її не вистарчас ані на взуття, ані на одяг... Українські делегати характеризують тяжкий стан професійних робітників... Другий делегат вказував на тяжкий стан агрономів та ин. фахових робітників, котрим приходить ся шикки обходити свої участки до 20 верст і які не мають навіть кабінету для своїх робіт. Нелішній стан і спеціалістів дослідних станцій».

— Чп 1.868 чп 11.536? Не-

давно, подаючи деякі відомості про злочинну діяльність большевицької інспекції праці на Україні ми порівняли її з «анекдотом». В дійсності ця діяльність є кримінальним злочином, трагізм якого полягає в безкарності «соціалістичної» інспектури. Харківський «Комуніст» оповідає про поволіжених «червоної адміністрації» заводів катеринославських ім. Петровського та Дзержинського. За перше півріччя 1925 р. адміністрація зареєструвала 1.868 нещасних випадків. Коли почали перевіряти цю цифру даними страхової каси та пунктів лікарської допомоги, то виявлено було «пропущені» заводської статистики: замість 1.868 випадків виявилось аж 11.536. Були такі дні, як от 7 січня, коли через пункт лікарської допомоги проходило 500 поранених робітників. Харківський «Комуніст» (з 17.1) признається, що «є трудом вериз» в такі цифри. Чого ж? В країні, де панує диктатура комуністичної партії, її такі цифри не можуть дивувати. Нам здається, що час уже підняти міжнародну акцію на захист беззахисних жертв большевицької злочинності.

Охоропа праці в Донбасі. Це казка — безконечник про відсутність охоропи. Цього разу реєструємо «хиби на копальнях Півдирниці і Донвугілля: підлітки працюють на відземній роботі 8 годин на день. Становище вентиляції на деяких конвальных визнано катастрофічним. Встановлено, що комісія охорони праці майже нічого не робить.» («Прол. Пр.», ч. 9).

«Товарищі - бюрократи» з «Правди». Протягом десяти перших місяців 1925 р. в «Рабкрін» (рабоче-крестьянская инспекция) поступило більш ніж 30.000 скарг на діяльність большевицької адміністрації, тобто приблизно вдвоє більш ніж попереднього року.

Не знати, від чого походить таке величезне збільшення скарг. Чи сама адміністрація працює вдвоє гірше ніж торік (коли це

можливо), чи просто... може обиватель посмісішав.

Як приклад організації «рабоче-крестьянской» держави наведемо лише цей приклад, почерпаний з тієї ж «Правди»: коли державна книгарня висила покупцеві книжку «наложеним платежом», то коли ще ця посилка дійде до пошти, вона має перейти через руки 14-х урядовців. Часто пересилка перевищує ціну самої книжки, не згадуючи про втрачений час.

Полтавські робітники внесли резолюцію, в якій «протестують проти китайських генералів» і вказують, що не дозволять знущання Китайської воєнщини. («Прол. Пр.», ч. 22). Краще було б, коли б «веселі полтавці» залишили в спокої китайців, а згадали про знущання над собою компартії. Полтавці — не одинокі. Тепер взагалі в СССР ухвалюються резолюції проти китайської «контрреволюції». Це означає, що шанси большевиців в Китаю надають.

— «Чистка» міліції в Харківській окрузі переводилась на протязі трьох місяців, «Чистка» спеціальна комісія, що виїздила для цієї операції навіть на село. «Вичищено»: 214 міліціонерів на загальне число проревізованих — 1.661. Відсоток який? («Вісті»).

Убивства. В с. Віжівці на Ромешчані невідомі убивли учителя-комуніста Кітринського.

В с. Тихоновці (Копотинщина) зарубано на смерть голову сільради Митиша Стехна.

Забито «двох активістів» в с. Водяному на Запоріжжю: Сушешка і Дилієшча, — останній був членом президії ком.-незаможників.

В с. Журавинці (Прокураціщина) забито з револьвера сількора польської комуністичної газети «Серп» Юліана Весоловського.

— Сільгора Петрука, коли він проходив в селі Візьському на

Волинні, повз ярку, тяжко побігли. Між ними, хто бив, був також і представник місцевої міськради, голова її.

— В с. Іванківці (Варшавського району) вистрілом з обрізу тяжко поранили в голову Антона Козлова та Івана Рудашка — обидва комуністи.

Хуліганство в санітарних установах. Дійшло воно й сюди. Д-р С. Хайкіс скаржиться, що «в наших літніх оздоровчих установах, будинках відпочинку й санаторіях... не все гаразд». Напр.: «починати «волинку», знімати галас у палатах та в їдальнях, вимагати повторних порцій або чинитись до медперсоналу — це все звичайні явища, що надають певної ознаки ним нашим установам». Далі д-р С. Хайкіс наводить «такий фактис»

Ілюстрацію до сказаного. «До одної з кращих київських санаторій для перово-хворих приїхало два пацієнти, які чогось захотіли лягти в одній палаті. А коли їм у цьому відмовили, то вони зараз же почали бешкетувати. З брязкотом полетів на дошки ввесь посуд, вартового лікаря трохи не nobили, а на адресу головного лікаря висловлювали такі погрози що він, бідюнаха, кілька днів обходив палати не йогаше, як із набитим револьвером». Д-р С. Хайкіс запитус: «чи не с це доказ цілковитої роспусти! хуліганства?» Далі він наводить «другий фактис» коли «хворий», якого призначено було «на випіску» через рід його хвороби, кинувся на лікаря з палицею... І таких випадків, останніми часами буває все частіше. («Прол. Пр.» , 11.І).

Совітська юстиція. Большевицька газета «Совітський Житомір» в редакційній статті задає таке питання: «Що робити з прокурором, який в п'яному вигляді маюдрус по вулицях і загрожує всім пістолем?»

(«Українта»).

— Фабрика «янголів» у Києві. На мові київської

міськради вона зветься «будинком немовлят». Розраховано його на 60 дітей, а перебуває 100. Тому і смертність в ньому досить велика, майже 40 % (з 502 немовлят, що пройшли через будинок, за рік, вмерло 198). («Пролет. Правда», ч. 23.).

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

Семинар політичної економії при МТА в Подєбрадах за 1921-25 р. Семинар політичної економії при економічно-кооперативному відділу Академії, що виїш за ініціативою керуючого кафедрою народнього господарства проф. Мицюка, вступив у другий рік своєї наукової праці.

За відчитний період семинар мав такий склад: на початок 1924-25 р. навчання рахувалось 20 членів, під кінець — 23, з них студентів старшого курсу 13, та 8 — молодшого курсу. Праця семинару провадилася по четвергах у відкритих засіданнях. На засіданнях референт зачитував доклад на певну тему, після якого докладчику ставилися запитання. По одержанню від нього відповідні доклад обговорювався спочатку призначеними конференціями, а потім усіма бажаними членами семинару, а також і сторонніми, які прийшли на засідання; остаточне слово належало докладчику. Керуючий семинаром резюмував дискусію та давав аналіз докладу, а також тим дискусіям, які доклад викликав. При обговоренню докладів, як це виїшло вже в традицію семинару допускалися відступлення від зачитаної теми, думка дискусантів йшла в сумевні гадузі і де-коли де викликало нові доклади на зачитані теми. Журнал засідання провадився черговим членом семинару. Темі докладів намічались керуючим семинаром по згоді з членами семинару.

Доклади, як і у першому році, носили часто не суто економічні зміст, а наближались до соціологічних тем.

Всього за відчитний період семинар мав 17 засідань, з яких

14 було присвячено зачитанню докладів та їх обговоренню. 2 - справам організаційного характеру, а 1 - було присвячене пам'яті сто двадцятирічних роковин заснування першого університету на Україні - Харківського.

Праця семінару під час звіту велась у трьох напрямках: I - теоретично-економічному, II - соціально-економічному і III - аграрно-економічно-історичному.

Приймаючи на увагу величезне значіння для сходу Європи взагалі та для України з окрема, питань сільського господарства, у самому широкому розумінні цього слова, а також свідомий його значіння для майбутнього та сучасного батьківщини, наслідків тих колосальних аграрних переворотів, що відбулися на теренах її, за ініціативою керуючого заснував семінар у біжучому році комісією для постійного стеження за всіма аграрно-економічними подіями на Україні. В наслідок праці цієї комісії семінар мав доклади: 1. «До наслідків аграрної революції на теренах був. Росії» та 2. «Організація сільсько-господарського кредиту на теренах СССР».

Необхідно відмітити ті тенденції у напрямку праці семінару, які звертають на себе увагу та зміни умов його праці за час звіту. По-перше, засідання семінару стали носити більш замкнутий характер. Але це до деякої міри замкнутість принесла тільки користь в праці. По-друге, семінарній праці сприяло поширення бібліотеки Академії, яка весь час пavidно зростає, дає величезний новий матеріал і досягає вже до 9-10 тисяч томів. По-третє, - поглиблення знання у галузях економічних дисциплін у членів семінару сприяє більш глибокому проникненню у суть теоретичних питань та більш широкому охопленню теми докладів.

Свідомий своєї праці на користь рідної науки та батьківщини, з вірою в майбутнє, з вірою в силу науки, твердо помітаючи, що ліпшою зброєю у визвольній боротьбі є сила духу, сила знання - семінар переходить у третій рік свого існування.

Аграрно-економічна нарада в Подєбрадах. З огляду на необхідність об'єднання аграрно-економічних організацій, що викликається самим життям і до чого прийшли майже всі аграрно-економічні організації в ЧСР, відбулася наприкінці мин. р. у місті Подєбрадах нарада, в якій взяло участь 8 представників з 8-ми фахових організацій, що об'єднують разом 438 членів.

По заслуханню докладів з місць нарада одногласно ухвалила: «констатувавши одностайність всіх представлених на нараді організацій що до утворення фахового об'єднуючого центру, нарада визнає необхідним сьогодні ж перейти до практичної підготовчої праці по створенню такої об'єднуючої організації». А тому просила президію наради взяти на себе переведення підготовчих праць по створенню об'єднуючого центру та по скликанню з'їзду.

З'їзд має бути еквівалентний, беручи в основу положення про з'їзд, проєкт якого запропонувавши аграрно-економічним товариством і який виглядає так:

Мета з'їзду: А. об'єднати укр. агрономів з закінченою і не закінченою с.г. освітою, що перебувають в ЧСР, в постійний фаховий союз. Б. встановити головні тези сільської праці їхньої по самоосвіті, самовихованню, виданню фахової літератури, зв'язку з агрономами та їх організаціями на укр. землях і репрезентації укр. агрономів за кордоном.

Склад з'їзду: А. діяльними членами з'їзду можуть бути представники фахових аграрно-економічних організацій в ЧСР та укр. с.г. шкіл, а також докладчики по запрошенню організаційної комісії. Б. організації, що скликають з'їзд, делегують на з'їзд по одному делегатові на кожні 20 своїх членів. Організації, що складаються з числа членів менше од 20, посилають по одному делегатові.

Організація та фінанси з'їзду: Організація висилають делегатів за кошти самих організацій. Утримання ж деле-

гатів підчас праці з'їзду забезпечує організаційна комісія. На видатки до організації з'їзду кожна делегатація організації вносить по 3 кор. чes. за кожного свого члена, а організації по-за делегатацією по 2 кор. чes.

Програма праці з'їзду: 1. Вступна праця з'їзду: а. відкриття з'їзду і обрання президії з'їзду, б. положення про з'їзд і вибір комісії, в. план праці з'їзду і пастунової організації (Союзу), г. заслухання вступних докладів пленумом, ґ. розподіл на секції. 2. праці секцій та комісій. 3. підсумок праці пленума.

Комісія може скликати з'їзд, коли буде виготовлено біля двох третин докладів, намічених комісією.

З чужого життя і преси.

«Letters from Russian Prisons». The C. W. Daniel. London. 1926. Міжнародний Комітет для оборони політичних в'язнів (перебуває в Нью Йорку) віддрукував збірник під наведеним титулом. Збірник містить в собі шість документів, що характеризують правові умови Союзу Соціалістичних Республік взагалі і умови тюрем, ні зокрема. Документи ці уявляють собою потаріальним порядком або іншим компетентним шляхом засвідчені листи жертв соціалістичної «соціалістичної» юстиції, їхні заяви, адресовані соціалістичній владі, вивляги із соціалістичного законодавства, регуляції тюремного життя й інші дані, що торкаються «тюремних відносин» соціалістичної держави. В цілому ця книга акт оскарження і соціалістичної юстиції, і тих, хто створив її та прикривається нею для страшної розправи з своїми політичними ворогами. Для нас, що знають безпосередню практику т. зв. соціалістичної юстиції, збірник виданий англійською мовою, мало що дає нового. Загородному читачеві, не досить ознайомленому з страхіттями більшовицьких «застенків», а часом збаламученому неправдивими ін-

формаціями про «рай і благодать» нової тюрми народів цей збірник може відкрити очі і чимало може прислужитися взагалі до пізнання більшовицької дійсності, так: старанно укритої від чужого ока. Цікаво зазначити, що впорядковані збірники включали до нього тільки ті матеріали, що торкаються переслідувань більшовиками соціалістичних діячів; документів, що торкаються терору більшовицького над звичайними людьми, не приваляжним до соціалістичних партій, в збірнику немає. Ця «однобічність» має ніби на думку впорядківців надати збірнику більшої переконаності і безперечності. Міркування найвис. А про те й в такому вигляді збірник своє призначення виконає. Той з чужоземців, хто його прочитає перестане легковірно ставитись до того «туману», що його розносить по світі більшовицькі агентація і підкуплені шпери. В збірнику крім передмови, підписаної Р. Болдвіном, американським громадським діячем, надруковано 22 листи світової слави письменників і учених; кожен з них, один гостріше, другий м'якше, але всі однодушно протестують проти більшовицького насильства і засуджують жорстокі міри боротьби, які вважають кати для інкомуністичних.

Можна тільки побажати як найбільшого поширення виданого збірника для розвіяння баламутства та туману, що застилає жахливу дійсність нової тюрми народів.

Дипломатичні успіхи Світів. Газета «La Suisse» наводить заяву, подану президентові Швейцарської Республіки громадянами м. Женеві і яка текстуально звучить так: «Швейцарський народ надто цивілізований, щоб не уміти приносити жертви, коли це потрібно, що їх йому диктують національна гідність і почуття обов'язку. Він надто патріот, щоб не уявляти собі без болю образу, яка буде наасена його першому вибраному в день, коли йому треба б було вложити його лояльну руку в руку представника банди розбишак і убійців».

«Подібна образа не буде нанесена швейцарському народові. Ми маємо найновіше довіряти до сторожливості того, кого ми поважасмо як охоронця гідності нашої батьківщини. Він зуміє її захищати до кінця і от чому ми не хвилюємося від чуток, які біжать відносно можливого поновлення дипломатичних зносин між Гельветською конфедерацією і Росією. Того не буде, доки ця нещасна країна буде знаходитися в руках шайки найгірших злочинців».

Нові книжки і журнали.

НАДІШЛИ ДО РЕДАКЦІЇ:

Книжки:

М. Литвицький. Роль кооперації у відродженні цукрової промисловості на Україні. ст. 16. Подєбради. 1926.

У

Лиж. С. О. Сокович. Залізнична політика. Частина перша, загальна. ст. 216. Подєбради. 1925.

О. Білоусенко. Вінок. Друга читанка. ст. 168. Прага. 1926.

Марія Омельченко. Впбїр фаху. ст. 38. Прага. 1925.

В громадській справі. (З матеріалів до історії Укр. Громад. Комітету в ЧСР). ст. 16. Прага. 1925.

Програм викладів на Укр. Господ. Академії в ЧСР у зимовому семестрі 1925-1926 академ. року. ст. 22. Подєбради.

Левко Биковський. Кабінет Народнього Господарства та економічні семінари Укр. Господар. Академії в ЧСР. ст. 22 ч. Подєбради. 1925.

Парастас, або мої дива за померлих. Укр. мовою. ст. 12. Володимир-Волинський. 1926.

Журнали:

Наша Громада. ч.ч. 11.-12 1925 р., 1-2 1926 р. Видання

Укр. Академ. Громади при УГА. Подєбради.

Студентський Вістник. ч. 1. за січень 1926 Прага.

Спудей. ч. 2-3. Орган студентів Укр. Педаг. Інституту ім. Драгоманова в Празі. ст. 58. 1925.

Наша Бесіда. ч.ч. 1-3. двохилякєвник. Варшава. 926 р.

Літ.-Науковий Вістник. книжки I за січень і II за лютий. Львів, 1926 р.,

Стара Україна. ч. XI-XII. Львів 1925 р.

Благочестив. Орган Представ. Укр. Автокефаль. Правосл. Церкви за кордоном. ч. I. грудень. Женева, 1925 р.

Політика. ч.ч. 1-2, 3-4. Львів, 1926 р.

На Варті. ч.ч. 1-13. Володимир-Волинський. 1925.

Українське Життя. ч. 10. Харбін. 1925 р.

«Разсвітъ». ч.ч. 1,2,3,5, 6,7 і 8 - Париж.

Соціаліст. Вестник. ч.ч. 1 і 2-3. Берлін.

Систематический указатель к «Социалист. Вестнику» за пять лет (1921-1925). Берлін.

Supplement au Bulletin officiel du Comité du «France-Orient», Section Ethnique «France-Ukraine» 2-52. Січень-лютий. 1926

«Drogas», місячник ч. 1. січень 1926 р.

Газети:

Український Голос. Чернівці. Рада. Львів.

Громадський Голос. Львів.

Дзвін. Рівне.

Громада. Луцьк.

Канадійський фармер. Вінніпег.

Українська Громада. Нью-Йорк.

Дніпро. Чикаго.

Український Голос. Вінніпег.

Хліборобське Слово. Чернівці. Буковина.

Український хлібороб. Бразилія

Наше Життя. Холм.

Robotnik. Варшава.

Głos Prawdy. Варшава.

Kurjer Poranny. Варшава.

З М І С Т :

Париж, неділя, 11 березня 1926 року - - ст. 1. В. Садовський.
Перед новим етапом - - ст. 3. Ч м і л ь. Захід і Схід - - ст. 7. Л. Л.
Історичні підстави жидівської колонізації в Криму - - ст. 10. Лист з
України - - ст. 12. Д. Геродот. Філія Українського Товариства
Ліги Націй - - ст. 16. Б р і д е М. З міжнародного життя - - ст. 20.
Х р о п і л ь - - з Великої України - - ст. 23. В Чехословаччині - - ст. 28.
З чужого життя і преси - - ст. 30. Нові книжки і журнали - - ст. 31.

П о п р а в к а.

В числі 20-му «Тризуба», на ст. 4, рядок 16, надруковано: «Північно-
західня, лісова Україна (Волинь, Київщина, Поділля)», а повинно
бути: «Північно-західня, лісова Україна (Волинь, Київщина, Черні-
гівщина)».

ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ ВІСНИК

книжки за січень, лютий, березень
набувати можна в книгарні «ТРИЗУБА».

Ціна 7 франків за книжку з перешлюю :

Редакція і Адміністрація: 19, rue des Gobelins, Paris XIII

Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzoub). Boîte post. №15. Paris XIII.
Редактор *В. ПРОКОПОВИЧ*. Адміністратор: *Іа. РОСЕННО*.

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.